

Zeven grienden (en een kring in het water van de achtste) op 28 oktober bij Scheveningen. De witte keel en bolle kop zijn duidelijk zichtbaar. Foto Wim van Yperen

Grienden voor de kust

Van een driehoekige bruinvisrugvin die achter de branding voorbijkomt, of van een dode bruinvis op het strand, kijken we in Nederland en België niet meer op. Het waarnemen van een andere walvissoort vanaf de kust daarentegen blijft bijzonder zeldzaam. Toch lijkt het alsof we de laatste jaren hier iets vaker op getraceerd worden. Zo ook in oktober van 2015, toen een groep grienden het beeld van zeevogeltrekkerteller Guido Keijl in zwom.

Guido Keijl

Op maandag 12 oktober 2015 keek ik verbaasd op toen ik tijdens een telling bij Castricum plotseling allerlei grote zwarte 'dingen' zag op zo'n 2,5 kilometer uit de kust. Gedachten als zwemmers, rommel of schipbreuk flitsten door mijn hoofd – maar de zwarte brede rugvinnen maakten direct duidelijk dat het om grienden ging. Een waarneming waar menig zeevogeltrekkerteller van droomt, en bovendien een *groep* walvissen, niet als stipjes aan de horizon maar relatief dichtbij. Hoewel de dieren langzaam naar het zuiden zwommen en vrijwel continu zichtbaar waren, bleek het lastig om ze te tellen: eerst leek het om ongeveer vijf exem-

plaren te gaan, maar na enkele minuten bleef vrijwel de hele groep tweemaal tien tot twintig seconden stil aan de oppervlakte liggen. Hierdoor konden met zekerheid acht dieren geteld worden en omdat tegelijkertijd zowel aan de voorkant als aan de achterkant van de groep nog een solitaire griend zwom, zette dit de teller met redelijke zekerheid op tien exemplaren. Andere waarnemers werden ingeseind, maar de grienden leken te zijn opgelost en zijn die dag en de dagen erna niet meer gezien.

Vervolg in Zuid-Holland... Ruim twee weken later, op 28 oktober, werd ech-

ter vermoedelijk dezelfde groep grienden weer waargenomen voor de kust van Scheveningen; fotograaf Wim van Yperen ontdekte ze, nota bene vanuit zijn huis. Een bericht op waarneming.nl zorgde ervoor dat vele natuurliefhebbers de dieren de hele dag vanaf de kust bij Scheveningen konden bekijken. Schattingen van het aantal varieerden nu van vijf tot acht exemplaren. De laatste observatie die dag was ter hoogte van Wassenaar. Het gedrag van de grienden bij Scheveningen verschilde sterk van dat bij Castricum: ze waren nu vooral aan het 'spyhoppen' (rechtstandig uit het water omhoog komen). Volgens experts van SOS Dolfijn, die

ter plaatse waren, wees dit op onrust. Na 28 oktober zijn de grienden niet meer in Nederland of België waargenomen.

...en einde in Frankrijk Enkele dagen later echter, op 2 november 2015, strandde er bij Harellet, nabij Calais in Noord-Frankrijk, een groep van tien grienden, waaronder acht volwassen dieren en twee jongen, zes mannetjes en vier vrouwtjes (bron: observatoire PELAGIS). Het grootste exemplaar was 5,35 meter. Vier leefden nog toen ze werden gevonden en drie of vier (de berichten daarover zijn onduidelijk), waaronder de twee jongsten, zijn helaas in zee teruggezet. Op foto's is te zien dat de dieren sterk vermagerd waren; als het dezelfde grienden betreft die in Nederland zijn gezien, is dat niet verwonderlijk, na een verblijf van ten minste twee weken in de zuidelijke Noordzee, waar hun reguliere prooi – inktvis – niet voorkomt. De voorlopige conclusie van de Franse onderzoekers is dat de dieren gedesoriënteerd waren. Dat is een flauwe maar wel logische verklaring, want grienden hebben in de zuidelijke Noordzee niets te zoeken en zijn ook in het Kanaal niet bepaald een dagelijkse verschijning. Mede daarom ligt het voor de hand dat de Nederlandse grienden dezelfde waren die in Frankrijk zijn gestrand.

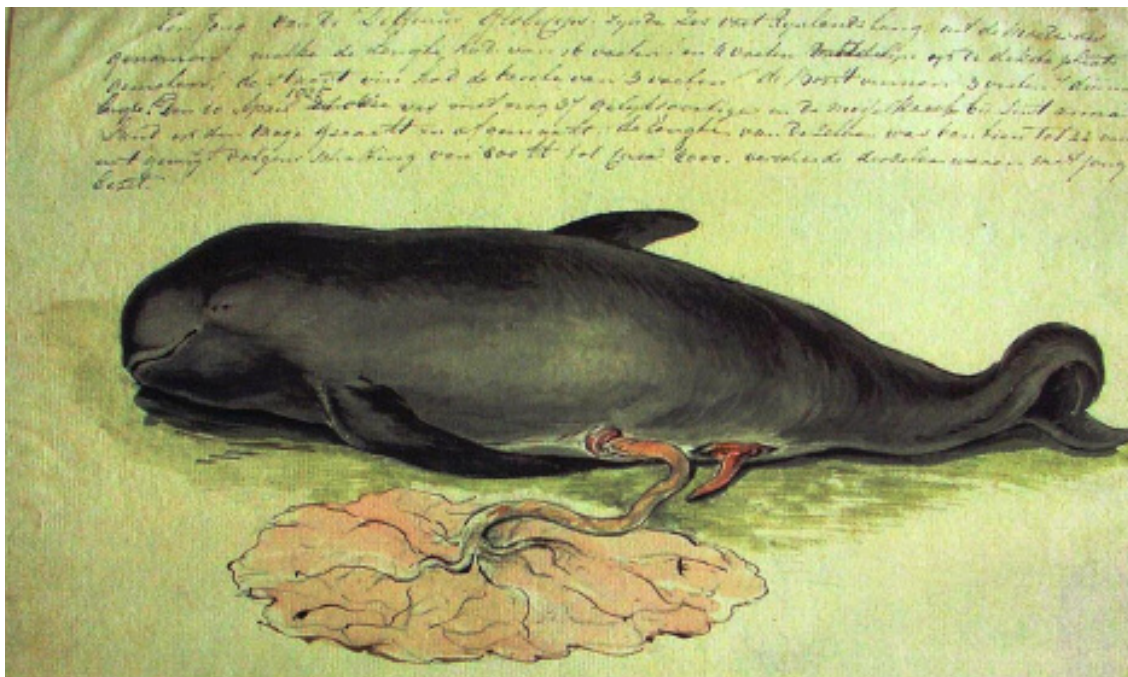
Determinatie De combinatie van kleur, formaat en met name de vorm en positie van de rugvin, samen met het waargenomen ge-

drag, sluit alle walvisachtigen uit, met uitzondering van de noordelijke griend en de Indische griend. De twee soorten zijn op zee niet te onderscheiden, tenzij de flippers worden gezien, die kenmerkend lang zijn bij noordelijke grienden. De Indische griend, met veel kortere flippers, komt volgens de boeken niet voor ten noorden van Spanje. Op foto's van de nog levende dieren bij Scheveningen is wel de witte keeltekening te zien, maar niet de flippers. Determinatie van deze grienden is daarom feitelijk niet mogelijk. Bij de gestrande dieren in Frankrijk zijn de flippers wel te zien en hier was dus duidelijk dat dit noordelijke grienden betrof.

Status in Nederland Er zijn in Nederland, naast 22 strandingen (128 exemplaren, maar zestien exemplaren sinds 1900; walvisstrandingen.nl), slechts twee waarnemingen van een groep grienden voor onze kust: op 9 april 1825 is een groep van 38 exemplaren bij Tholen gezien, die daar vervolgens strandde¹, en op 2 april 1856 is wederom een groep waargenomen bij Ouddorp, nu van maar liefst 300-400 exemplaren; ook een deel van deze groep is gestrand². Voor de Belgische kust zijn iets vaker groepen waargenomen, maar toch zijn in de gehele zuidelijke Noordzee tussen 1970 en 2005 slechts elf zekere waarnemingen van levende grienden bekend, de meeste tussen augustus-januari³. Op waarneming.nl zijn, afgezien van de waarnemingen in 2015, slechts drie levende grienden ingevoerd,

steeds één exemplaar tegelijk en alle drie meer of minder zeker. Het mag duidelijk zijn: de griend is in de zuidelijke Noordzee erg zeldzaam. Dit maakt het des te opmerkelijker dat er binnen een jaar, namelijk in december 2014, in januari 2015 én in december 2015, drie grienden strandden (de vorige was in 2006, die daarvoor in 2003). Interessant detail is dat de eerste twee gestikt zijn in een tong (platvis)⁴, zo blijkt uit het onderzoek naar de doodsoorzaak. Tong is een ongebruikelijke prooi voor een griend, en dit is misschien een aanwijzing dat de dieren in de zuidelijke Noordzee bij gebrek aan inktvis 'maar wat gepakt hebben'⁴. Dit suggereert dat er in het afgelopen jaar meerdere (groepen) grienden afgedwaald zijn naar de ondiepe zuidelijke Noordzee, ofwel vanuit het noorden, waar de soort in diep water een gewone verschijning is, ofwel vanuit de Ierse Zee of de Golf van Biskaje, waar grienden eveneens voorkomen. Dat grienden in de Noordzee ook wel noordwaarts de uitweg kunnen vinden naar diep water blijkt uit de groep van 20-40 grienden die zich in november 2014 eerst langs de Belgische en vervolgens langs de Britse oostkust noordwaarts bewoog en daarna niet meer is waargenomen.

Guido Keijl is zeevogeltrekteller bij Casticum. In zijn vrije tijd brengt hij menig uurtje door achter zijn verrekijker, nieuwsgierig naar wat er voorbijkomt.

Een griend van onbekende tekenaar naar aanleiding van een stranding in 1825 bij Sint Annaland. Bron: walvisstrandingen.nl